

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри економічної теорії
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
доктора економічних наук, професора ТАЛАВИРІ Миколи Петровича
на дисертацію МИСНИКА Олександра Петровича
на тему: «Економічні аспекти виробничої діяльності
в аграрному секторі для груп суспільних інтересів»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 051 «Економіка»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Актуальність теми дисертації. Ключовим показником успішної економічної та соціальної стратегії держави є високий рівень і якість життя населення. В нових умовах формування ринків збуту показники, які характеризують добробут населення, відіграють ключову роль у економічному розвитку людини. На формування показників добробуту населення впливають кілька аспектів – економічний, соціальний, культурний, екологічний та духовний. Формування економічного аспекту добробуту населення характеризується високим рівнем доходів, доступністю товарів і послуг, рівнем інфляції та іншими економічними показниками. В дослідженні автор поділяє економічні аспекти на три групи: дослідження і узагальнення наукових теорій щодо формування багатства та ефективного перерозподілу; у роботі пропонується новий погляд на систему суспільних інтересів, що виникають і функціонують у процесі виробництва сільськогосподарської продукції; важливим є наступний аспект визначення наслідків виробництва продукції для власників бізнесу, держави і найманих працівників. Регулювання експорту-імпорту аграрної продукції в нових умовах розвитку міжнародної торгівлі безпосередньо залежить від рівня добробуту в нашій країні та є важливим завданням, особливо в умовах сучасного стану. З метою чіткого функціонування ринкового механізму є необхідність для підвищення рівня добробуту населення, оскільки забезпечує ефективне розподілення ресурсів і сприяє економічному зростанню. Дослідження у теорії поведінкової економіки свідчать про те, що принципи і теореми Вілфредо Парето можуть бути використані для раціоналізації та гармонізації цілей та інтересів учасників ринкових відносин, що також може сприяти підвищенню рівня добробуту населення. Як економічна категорія добробут населення є важливим показником розвитку країни. Для ефективного функціонування показників міжнародної торгівлі необхідно враховувати інтереси всіх груп суспільних інтересів, в тому числі економічну складову.

Зв'язок роботи з державними (галузевими) науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану наукових досліджень кафедри глобальної економіки економічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України за темою «Прикладні рішення регулювання конкурентоспроможності сільського і рибного господарства в системі циркулярної

біоекономіка викликів для національної безпеки України» (номер державної реєстрації 0123U101944), в межах якої здобувачем розроблено практичні рекомендації, які дозволяють пов'язати між собою соціально економічні проблеми та цілі, а також акцентовано увагу на напруженнях їх реалізації через конкретні механізми та методи регулювання з окресленими перспективами вирішення проблем в умовах глобальних викликів.

Наукова новизна досліджень і отриманих результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в науковому обґрунтуванні удосконалення теоретико-методологічних засад формування та розподілу багатства і доходів та ідентифікації ключових тенденцій розвитку аграрного виробництва в умовах нових викликів сьогодення.

Удосконалено теоретико-методологічні основи формування та розподілу багатства і доходів через проведений аналіз існуючих наукових поглядів. Обґрунтовано необхідність проведення глибоких досліджень, спрямованих на встановлення зв'язків між соціально-економічними питаннями та цілями. Дослідження мали на меті вказати на можливі шляхи їх реалізації через конкретні механізми, установити чіткі стратегічні орієнтири та визначити перспективи вирішення цих проблем в умовах глобальних викликів. Автором визначено можливий і перспективний напрям подальших наукових досліджень, який полягає в комплексному використанні положень, принципів і законів формування економіки добробуту на засадах поведінкової економіки; методичне забезпечення дослідження наслідків виробництва продукції для груп суспільних інтересів через аналіз новітніх підходів до системи економічних відносин і управлінських структур для переходу на шлях сталого економічного розвитку. Нова методика дозволила сформулювати три варіанти цілісної моделі розвитку аграрного сектору (ресурси-результати; види виробничо-господарської діяльності; відтворювальний цикл і фази піднесення).

Наукову новизну та інноваційність проведених досліджень підтверджено довідками про впровадження результатів дослідження та пропозицій.

Практичне значення одержаних результатів для науки і практики полягає в удосконаленні теоретико-методологічних засад формування та розподілу багатства і доходів та ідентифікації ключових тенденцій розвитку аграрного виробництва в умовах нових викликів сьогодення. Результати дослідження отримали практичне впровадження у роботі, а саме: враховані при розробленні Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року (довідка про впровадження № 01.01-20/1213 від 21.08.2023 р.); враховані при підготовці проєкту бюджету Чернігівської області на 2024 рік (довідка про впровадження № 01-05/707 від 13.09.2023 р.); враховані при здійсненні загальної організації та управління виконанням обласного бюджету, координації діяльності учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету та забезпечення ефективного і цільового використання відповідних бюджетних коштів по видатках на підтримку агропромислового сектору (довідка про впровадження № 01-08/1827 від 13.09.2023 р.); враховані

при визначенні потенційних ризиків і загроз, а також для планування та організації запобіжних заходів з метою підвищення економічної ефективності діяльності ТОВ «ДП Зернятко» (довідка про впровадження № 183 від 07.09.2023 р.); впроваджено у навчальні плани підготовки фахівців та при викладанні дисциплін за спеціальністю 051 «Економіка» (акт про впровадження від 08.09.2023 р.).

Аналіз структури і змісту дисертації. Структура дисертації є загальноприйнятною. Матеріали дисертації викладено українською мовою на 226 сторінках. Вона структурована і складається з анотації, змісту, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Дисертація містить 32 таблиці, 37 рисунків, 9 додатків. Список використаних джерел налічує 114 найменувань. Анотація у стислій формі представляє основні тези дисертаційного дослідження, вміщує перелік публікацій, в яких викладено основні результати дослідження. Анотацію викладено українською і англійською мовами. У **вступі** визначено об'єкт і предмет дослідження, обґрунтовано актуальність вибраної теми, зазначено особистий внесок здобувача та інформацію про апробацію роботи на профільних заходах.

У розділі 1 **«Теоретико-методологічні основи наукових поглядів на формування та розподілу багатства і доходів»**, який складається з трьох підрозділів, де детально розкрито проблематику розвитку сучасних теорій добробуту, в основі якого лежать положення утилітаризму – етичної теорії, що визначає критерієм корисності вчинку його моральність. Автор акцентував увагу на доцільності застосування комплексно-диференційованого й системного підходу щодо третього рівня пізнання, спостерігається узагальнення галузевої теорії і практики, а також формулювання конкретних висновків, що стосуються певних аспектів емпіричної області, взаємодії та зв'язків між об'єктами внутрішнього і зовнішнього середовища.

У розділі 2 **«Стан розвитку аграрного сектора економіки України»** наведено аналіз динаміки та сучасного стану виробничої діяльності аграрного сектору України. Здобувачем акцентовано увагу на необхідності розвитку агропромислового сектору, який відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку України. По-перше, він вирішує проблему продовольчої безпеки країни, по-друге, формує значну частку її експортного потенціалу, по-третє, робить вагомий внесок у валовий внутрішній продукт.

Розділі 3 **«Тенденції розвитку аграрного виробництва в умовах нових викликів»** формують три підрозділи, в яких надаються результати моделювання доходів груп суспільних інтересів: виробника, держави, найманих працівників. Запропоновано нові напрями розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2030 року. Результати досліджень проілюстровано таблицями, рисунками, що суттєво полегшує науковий аналіз дисертації і сприяє кращому ознайомленню з наведеним у них фактичним матеріалом.

Висновки викладено в логічній послідовності відповідно до мети та поставлених завдань, повністю відповідають змісту власних досліджень і засвідчують досягнення здобувачем поставленої мети. Оцінюючи позитивно актуальність, новизну, наукову та практичну цінність дисертації в цілому, висновки і пропозиції, слід зауважити, що вони науково обґрунтовані і мають застосовуватися у навчальному процесі при вивченні економіки аграрного сектору. Представлена робота акуратно оформлена, виконана на належному методичному рівні згідно існуючих вимог.

Дисертація є самостійно написаною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які подані автором для публічного захисту. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Принципових зауважень щодо оформлення і змісту дисертації, а також щодо отриманих результатів немає. В процесі рецензування виявлені окремі зауваження, які не впливають на позитивну оцінку дослідження:

1. Розкриття тематики, зокрема в частині (табл. 1.1) поверхні можливостей корисності суспільства та розташування парето-оптимальної точки, яка відповідає максимальному рівню суспільного добробуту, доречно було доповнити поглибленим розглядом низки причин, через які, незважаючи на пріоритетність сільського розвитку, бюджетні видатки у межах спільної аграрної політики (САП) країнами-членам ЄС на період 2021–2027 рр. суттєво знизилися, необхідно більш детально визначити пріоритети розвитку.

2. У процесі дослідження автором розроблено на рис. 1.3 предмет методології функціонування аграрного сектора (с. 58). Доцільно було б, на нашу думку, більш детально конкретизувати роль і функції.

3. Здобувачу слід було у підрозділі 3.3 розкрити можливості формування, що стосується витрат на харчування, то в середньому 27 % сільських домогосподарств повідомили, що витрачали на харчування понад 65 % своїх сукупних витрат, а близько 11 % з них витрачали на харчування три чверті своїх сукупних витрат.

В порядку наукової дискусії прошу здобувача відповісти на такі запитання:

1. З яких міркувань була вибрана сукупність теоретико-методологічних засад та організаційно-методичних підходів до оцінки формування та розподілу багатства і доходів в умовах виробництва продукції для груп суспільних інтересів.

2. Які методи розрахунку найбільш ефективні при аналізі підходів до процесу визначення сукупності теоретико-методологічних засад та організаційно-методичних підходів до оцінки формування та розподілу багатства і доходів в умовах виробництва продукції для груп суспільних інтересів.

3. Чи є зміни в законодавчій базі щодо забезпечення сукупність теоретико-методологічних засад та організаційно-методичних підходів до оцінки формування та розподілу багатства і доходів в умовах виробництва продукції для груп суспільних інтересів.

Загальний висновок. Загальний аналіз роботи підтверджує самостійність і цілісність проведеного дослідження, його актуальність та науковий рівень, теоретичне і практичне значення. Наукові положення, висновки та рекомендації, зазначені в роботі, достатньо повно викладено в опублікованих здобувачем наукових працях. У дисертаційному дослідженні О. П. Мисника відсутні порушення академічної доброчесності.

Дисертація на тему: «Економічні аспекти виробничої діяльності в аграрному секторі для груп суспільних інтересів» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 року (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її автор Мисник Олександр Петрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Рецензент
**Завідувач кафедри економічної теорії
факультету аграрного менеджменту
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
доктор економічних наук, професор**

Микола ТАЛАВИРЯ

